

TILSYNSUTVALGET
FOR DOMMERE

Tilsynsutvalget for dommere har i møte den 26. april 2017 truffet vedtak i

- Sak nr:** 17-007 (arkivnr: 17/123)
- Saken gjelder:** Klage fra A på lagmann B ved X lagmannsrett
- Utvalgsmedlemmer:** Unni Sandbukt (leder)
Randi Grøndalen
Ketil Myhre
Svein J. Magnussen
Turid Ellingsen
- Offentlighet:** Vedtaket er offentlig, jf. offentlighetsloven § 3.
I medhold av offentlighetsloven § 13 første ledd, jf. forvaltningsloven § 13 første ledd nr. 1, er private parter navn unntatt fra offentlighet. For øvrig er vedtaket offentlig, jf. offentlighetsloven § 3.
- Vedtak:** Det foreligger ikke grunnlag for anvendelse av disiplinærtiltak overfor lagmann B.

Innledning:

Ved brev av 17. januar 2017 har A klaget på lagmann B ved X lagmannsrett. Klagen gjelder dommeradferd. Klagen er forelagt lagmann B, som ved brev av 16. mars 2017 har avgitt uttalelse. Utvalget har videre innhentet uttalelse fra de andre fagdommerne, meddommerne og prosessfullmektigene. Førstelagmann C ved X lagmannsrett er orientert om klagen.

Saksfremstilling:

Saken gjelder rettslig overprøving av fylkesnemndas vedtak om omsorgsovertakelse etter barnevernloven. Klager var innkalt som vitne i saken av kommunens prosessfullmektig.

Klager – A – har i hovedsak vist til følgende:

Hun vitnet i forbindelse med rollen som familiekontakt overfor en familie som hun fulgte opp ved sin tidligere arbeidsplass. Hun har vitnet i samme sak flere ganger tidligere. Hun har erfaring med at foreldrenes prosessfullmektig er opptatt av å sette henne og tidligere arbeidsgivers faglighet på spill for å fremme foreldrenes sak. Nytt og svært overraskende denne gangen var at hun opplevde at lagmann B stilte spørsmål på en partisk måte. Hun oppfattet av innklagede var på foreldrenes side.

Dette gjorde at hun opplevde lite tillit og respekt til rettsapparatet. Hun opplevde at lagmann B ikke var opptatt av å få saken nøytralt belyst, men å sette henne som vitne og hennes tidligere arbeidsplass i en dårlig posisjon.

Hun kjenner seg derfor ikke trygg på at informasjon som hun mener det var viktig å formidle ble tatt i mot på et nøytralt grunnlag, men ble farget av dommerens holdninger.

Hun viser til etiske prinsipper for dommeradferd pkt. 1, 3, 4, 5 og 6 og domstolloven § 55 tredje ledd.

Eksempelvis husket hun ikke eksakt dato for opplysninger i saken. Hun husket at det var i vinterferien det året. Saken gjelder oppfølging 3,5 år tilbake i tid. Når familier blir skrevet ut fra avdelingen skrives det en avslutningsrapport. Når denne rapporten er sendt, blir alt arkivverdig sendt til arkivering. Dette betyr at det hun hadde å forholde seg til av dokumentasjon var en oppsummeringsrapport og en bekymringsmelding. Foreldrenes prosessfullmektig fant eksakt dato for det aktuelle spørsmålet i et dokument fra en sakkyndig som hadde ringt hennes tidligere arbeidsgiver. Lagmann B uttalte da følgende: "Så alle andre visste det, men du fikk det ikke med deg du".

Et annet eksempel var en kommentar fra lagmann B: "Si meg er det vanlig at Y gir opp og kaster inn håndkle før tiden når familier har fått et opphold på tre måneder"

Hennes tidligere arbeidsgiver er det sterkeste hjelpetiltaket en familie kan ha gjennom barnevernet. Familien fikk tett oppfølging gjennom døgnbemanning. Likevel klarte ikke familien å ivareta barnet. Foreldre- og barnavdelingen valgte derfor å sende en bekymringsmelding til barneverntjenesten. Lagmann B viste ikke en nysgjerrig og åpen holdning til hvorfor avdelingen valgte å gjøre dette eller til hvordan barnet hadde det i situasjonen. Hun fortalte blant annet om en episode der barnet lå og gråt over tid. Lagmann Bs spørsmål i den forbindelse var om hvorvidt hun visste at far mangler en bit av fingeren. Hun ble også spurt av lagmann B i en nedlatende tone "si meg, driver dere utredning" da hun informerte om deres familiearbeid. Hun hadde ikke sagt noe om utredning, men at de hadde samtaler med foreldrene om deres historie.

Hun fikk under hele sin vitneførsel en opplevelse av at dommeren var ute etter å finne feil. Hun fant det overraskende og uverdigg å bli møtt på en slik måte da hun var pliktig å vitne og hun er bekymret for at saken dermed ikke ble rett belyst.

Innklagede – lagmann B – har i hovedsak vist til følgende:

Klager var vitne i saken. Klagers opptreden som foreldrekontakt var i særlig grad utslagsgivende for at tvangsvedtak ble truffet i saken. Hverken klager eller kommunens prosessfullmektig likte at hun spurte om klagers formelle kompetanse. Klager er miljøterapeut med Marte Meo kurs. Klager har dermed ikke den type kvalifikasjoner som klagers arbeidsgiver opplyser om når de selger sine tjenester til staten.

A var åpenbart ikke forberedt på at hennes arbeid i saken var en del av det lagmannsretten var pålagt å ta nøye rede på og overprøve.

Hennes påklagede adferd relaterte seg til spørsmål om hvorvidt det var vanlig at barnevernsenteret avsluttet et behandlingsopphold for å la det bli et observasjonsopphold og uten å orientere den berørte familien. Et spørsmål om dato hvor poenget ikke var datoene, men før eller etter en sjelsettende opplevelse. Tilslutt et spørsmål om barnevernsenteret drev utredningsarbeid. Hun mener alle spørsmålene var svært viktige i forhold til sakens tema.

Hun stilte også spørsmål til klager om hvorvidt klager var kjent med at far manglet en del av tommelen. Dette var foranlediget av at far ble fremstilt som gjennomført klossete. Dette spørsmålet stilte hun av hensyn til fars selvrespekt.

Hun kjenner seg ikke igjen i As sitater fra henne, eller anførselen om en nedlatende tone.

Hva som ligger i klagers forventninger til hennes "nysgjerrighet" vil hun ikke spekulere i.

A var i det hele tatt lite glad for at hennes opptreden og ansvar i anledning av tvangsvedtaket ble søkt ettergått for overprøving.

Fagdommer – kst. lagdommer D – har i hovedsak uttalt følgende:

Han mener det ikke er grunnlag for kritikk av dommeradferden i saken.

Prosessledelsen tok sikte på en best mulig opplysning av saken, slik han opplevde det. Klager var et sentralt vitne i saken. Hans klare oppfatning er at A fikk frem det som hadde relevans for saken og at verken hun eller hennes daværende arbeidsgiver ble stilt i et dårlig lys fra administrators side. Enkelte spørsmål fra lagmann B kunne nok oppfattes som kritiske, med etter hans syn ga de ikke uttrykk for en partisk eller forutinntatt holdning. Det var nødvendig å stille både åpne og spissede spørsmål for å få saken best mulig belyst.

A har i klagen beskrevet noen eksempler på hendelser og spørsmål som lagmann B har stilt. Han har ikke notert ordrett hvordan lagmann B ordla seg, men han mener at As beskrivelse av det rent faktiske i hovedtrekk er dekkende. As opplevelse av lagmann Bs holdninger og motiver kan han likevel ikke slutte seg til.

Når det gjelder eksemplene på spørsmål som blir fremholdt av klager mener han at spørsmålet om hvorvidt det var vanlig at klagers tidligere arbeidsgiver gav opp før behandlingsoppholdet på tre måneder var utløpt, var et helt relevant spørsmål. Spørsmålet gav neppe uttrykk for manglende nysgjerrig holdning, slik A oppfattet det. Spørsmålet om A "visste at X manglet en bit av fingeren", var relevant på bakgrunn av noe som tidligere hadde kommet frem i saken. Det siste

eksemplet gjaldt et spørsmål om hvorvidt barnevernsenteret drev utredning. Han oppfattet ikke tonen som nedlatende, og han mener uansett at det var relevant å spørre om dette.

Når det gjelder eksemplene fra A gjelder dette spørsmål stilt i forbindelse med sentrale bevisetema, hvor det ble stilt mange spørsmål med ulike innfallsvinkler fra aktørene i retten. Enkeltspørsmål fra dommerbordet må vurderes i denne sammenheng.

Fagdommer – ressursgruppedommer/sorenskriver E – har i hovedsak uttalt følgende:

Han husker at A fikk svært mange og detaljerte spørsmål fra prosessfullmektigene og lagmann B. Klager forklarte seg om hendelser som lå 3-4 år tilbake i tid.

Institusjonsoppholdet klager forklarte seg om stod sentralt i saken. De vurderingene som ble gjort der fikk avgjørende betydning for de ankende parter. Det var derfor under saken nødvendig å stille en del avklarende spørsmål til klager for å etterprøve de observasjoner som var gjort og de vurderingene man hadde foretatt. Det var grunnlaget for disse som var interessant for retten. At lagmann B stilte mange og til dels kritiske spørsmål på denne bakgrunn var derfor både naturlig og nødvendig.

Det ble så vidt han kan huske ikke protestert mot spørsmålene som ble stilt eller måten disse ble stilt på fra prosessfullmektigene.

Det er hans inntrykk at klageren svarte godt på spørsmålene hun fikk fra lagmann B. De konkrete formuleringene klageren viser til i klagen kan han ikke huske, men emnene disse angår kjenner han igjen. De var relevante for saken.

I barnevernssaker har retten et særlig ansvar for å få belyst sakens ulike sider. At det denne gangen var en dommer som stilte de kritiske spørsmålene har tilsynelatende kommet uventet på klageren. For han virket derimot spørsmålene som relevante og naturlige da de ble stilt.

Meddommer – F – har i hovedsak uttalt følgende:

Retten ble kjent med klagen mens de fremdeles var samlet og klagens innhold ble drøftet av dommerkollegiet, uten at lagmann B var tilstede.

Retten la til grunn at vitnet A forklarte seg over et lengre tidsrom om forhold som lå mer enn tre år tilbake i tid. Klager var et sentralt vitne for kommunen og besvarte svært mange spørsmål. Spørsmålene tok sikte på å få frem grunnlaget for de vurderinger som ble gjort.

Ingen av aktørene i retten tok i retten opp spørsmålet om hvorvidt noen av rettens medlemmer bar preg av å være forutinntatte og unødvendige kritiske til vitnet, eller på annen måte opptrådte klanderverdig overfor henne.

Han har ikke noe annet syn på klagen i dag.

Meddommer – G – har i hovedsak uttalt følgende:

Han reagerte verken over spørsmål eller opptreden i forbindelse med utspørringen av A.

Klager svarte upresist, spesielt i forbindelse med tidfesting, og det var helt nødvendig å stille avklarende spørsmål. Eksemplene som trekkes frem i klagen er tatt ut av helheten.

Prosessfullmektig – advokat H – har i hovedsak uttalt følgende:

Klager var et profesjonelt vitne og burde derfor påregne at det ble stilt spørsmål ved arbeidet som var gjort. Hun mener det ikke er noe kritikkverdig ved lagmann Bs adferd, det var en grundig og nødvendig eksaminasjon.

Det ble brukt vesentlig mer tid på saken i lagmannsretten, enn ved tidligere behandling i fylkesnemnda og tingretten. Det ble brukt mye mer tid på hvert vitne. A var ett av de viktigste vitnene i saken, i den forstand at det klager forklarte seg om hadde hatt og kunne ha avgjørende betydning. Hennes oppfatning er at A ikke var forberedt på dette, og at klager derfor hadde problemer med å svare og mener at dommeren var kritisk.

Etter hennes mening var dommerens spørsmål nødvendige, og de oppfølgingsspørsmålene som ble stilt var helt betimelige på grunn av de innledningsvis, etter hennes oppfatning, diffuse svar som ble gitt.

Hun mener lagmann Bs spørsmål, selv om de var direkte og gjentakende, var helt innenfor det som er det normale.

Prosessfullmektig – advokat J – har i hovedsak uttalt følgende:

Under As forklaring var rettens holdning amper, og dette gjaldt særlig lagmann B.

Hun bekrefter de utsagn som fremkommer i klagen.

Hun reagerte særlig da klager, som var i ferd med å gi en barnevernfaglig vurdering av barnets negative utvikling og foreldrenes forståelse av barnet, ble avbrutt av lagmann B midt under denne og spurt om sin faglige bakgrunn. Dette var et relevant spørsmål, men på dette tidspunktet og på denne måten ble det en avsporing og en holdning fra innklagede som med tydelighet viste at hun var uenig med klagers vurdering.

Hun har aldri opplevd en så ubehagelig stemning der retten synes å signalisere at de var uenige, mistrodde og gjorde det vanskelig for vitnene, inklusive klager, å få gjennomført sin forklaring på en ordentlig måte.

Tilsynsutvalget for dommere ser slik på saken:

Tilsynsutvalget legger til grunn at saken er klar for realitetsbehandling. Partene er orientert om retten til å forklare seg muntlig for utvalget, men ingen av dem har bedt om å få avgi forklaring, jf. domstolloven § 238 annet ledd. Tilsynsutvalget har ikke funnet grunn til å pålegge noen av partene å forklare seg for utvalget.

Tilsynsutvalget for dommere kan treffe vedtak om disiplinærtiltak dersom en dommer forsettlig eller uaktsomt overtrer de plikter som stillingen medfører, eller for øvrig opptrer i strid med god dommerskikk, jf. domstolloven § 236 første ledd.

Klager har anført at dommeren under utspørringen av henne som vitne fremsto som forutinntatt. Hun opplevde herunder at dommeren var opptatt av å stille henne, og hennes tidligere arbeidsgiver i en dårlig posisjon og at spørsmål ble stilt med en nedlatende tone.

Dette er forhold som utvalget kan vurdere.

I forarbeidene til domstoloven kap. 12, er det nærmere beskrevet hva som skal være retningsgivende for utvalgets vurdering av dommeratferd. Utvalget viser bl.a. til Ot.prp. nr. 44 (2000-2001) side 199 hvor følgende er uttalt:

”God dommerskikk har å gjøre med hvordan en dommer utfører sine oppgaver. God dommerskikk er knyttet til en rekke forhold. For det første vil dommerens opptreden i retten være gjenstand for vurdering. I den forbindelse kan spørsmål om møteledelse, opptreden overfor parter, vitner og andre aktører være av betydning.”

Det er en viktig rettesnor for Tilsynsutvalget om det er påvist forhold som er egnet til å svekke tilliten til domstolene og dommerne, jf. Ot.prp. nr. 44 (2000-2001) side 174.

Tilsynsutvalget vil i denne saken særlig vise til Etske prinsipper for dommeradferd pkt. 3 om upartiskhet:

”En dommer skal være og fremtre som upartisk og opptre slik at det ikke med rimelighet kan stilles spørsmål ved dommerens nøytralitet.

En dommer må ikke gi uttrykk for forhåndsstandpunkt i saker han eller hun har under behandling eller som det er nærliggende at dommeren kan få til behandling.

En dommer skal utøve dommergjerningen uten forutinntatte holdninger.»

Videre vises det til Etske prinsipper for dommeradferd pkt. 6 om korrekt opptreden:

”En dommer skal holde en saklig tone og opptre verdig og korrekt overfor alle som dommeren har med å gjøre i embetsutøvelsen.

Tilsynsutvalget tar utgangspunkt i at en dommer har anledning til å stille kritiske og ubehagelige spørsmål for å få en sak tilstrekkelig belyst. Dette gjelder særlig overfor profesjonelle aktører i en sak som den foreliggende.

Klager har gjengitt en del spørsmål og kommentarer fra dommeren i klagen. Innklagende er den eneste som har bestridt disse sitatene, mens advokat J har bekreftet sitatene i sin uttalelse. Utvalget legger på denne bakgrunn til grunn at innklagede stilte spørsmål og kom med kommentarer slik disse er gjengitt i klagen. Til dette vil utvalget bemerke at kommentaren i forhold til at klager ikke husket en dato fremstår som både unødvendig og upassende. Denne var ikke egnet til å opplyse saken og var snarere egnet til å stille klager i et dårlig lys. Utvalget har forståelse for at de spørsmålene som er gjengitt kunne være egnet til å opplyse saken. Utvalget mener imidlertid at måten spørsmålene ble stilt på fremstår som lite nøytrale og nærmest argumenterende i negativ retning overfor klager og det arbeidet hun har gjort i saken. Dette er uheldig. Herunder mener utvalget at det var uheldig at innklagede avbrøt klager under sin redegjørelse for en faglig vurdering for å spørre henne om hennes faglige kvalifikasjoner. Igjen vises det til at spørsmålet for så vidt er relevant, men at måten det stilles på fremstår som lite nøytral. Det vises til advokat Js beskrivelse av at innklagede gjennom spørsmålet med tydelighet viste at hun var uenig i klagers vurdering. Videre vises det til at denne typen avbrytelse er egnet til å forstyrre vitnet unødvendig i hennes forklaring.

Utvalget har videre merket seg advokat Js beskrivelse av at hun aldri har opplevd en så ubehagelig stemning i retten. Denne uttalelsen underbygger klagers opplevelse av at spørsmål ble stilt med en nedlatende tone. Dette er uheldig.

Det må foreligge uheldig dommeratferd over en viss terskel for at utvalget skal reagere med kritikk. Tilsynsutvalget har under tvil kommet til at dommerens opptreden/handlemåte i denne

saken ikke overstiger denne terskelen. Ved denne vurderingen er det særlig lagt vekt på at en dommer har et vidt spillerom når det gjelder å stille kritiske spørsmål som er egnet til å opplyse saken. Selv om dommeren i denne saken har gått langt i å signalisere sitt syn på saken gjennom sine spørsmål og kommentarer, finner ikke utvalget at dommeren har overtrådt prinsippene for god dommerskikk på en tilstrekkelig kvalifisert måte. Det er derved ikke grunnlag for å konkludere med at dommeren har opptrådt i strid med god dommerskikk.

Tilsynsutvalget har imidlertid anledning til å gi uttalelse om hva som er god dommerskikk uten at vedkommende gis kritikk eller advarsel, jf. domstolloven § 236 tredje ledd. Utvalget finner at dommerens opptreden i denne saken er av en slik karakter at det er grunnlag for å komme med merknader til hennes opptreden.

Utvalget vil påpeke at dommeren ikke må stille spørsmål på en slik måte at det gir grunnlag for å tvile på dommerens nøytralitet. Etter utvalgets syn er det meget mulig å stille inngående og kritiske spørsmål uten at dommerens syn på vitnets vurderinger skinner tydelig gjennom. Rene kommentarer til vitners forklaringer bør dommere i alminnelighet avstå fra. Videre vil utvalget påpeke at dommere har et betydelig ansvar for at vitner behandles med respekt og at forhandlingene gjennomføres med en saklig, korrekt og nøytral tone.

Etter dette finner utvalget ikke grunnlag for å reagere med disiplinærtiltak overfor lagmann B.

Tilsynsutvalget for dommere fatter etter dette slikt enstemmig

vedtak:

Det foreligger ikke grunnlag for anvendelse av disiplinærtiltak overfor lagmann B.